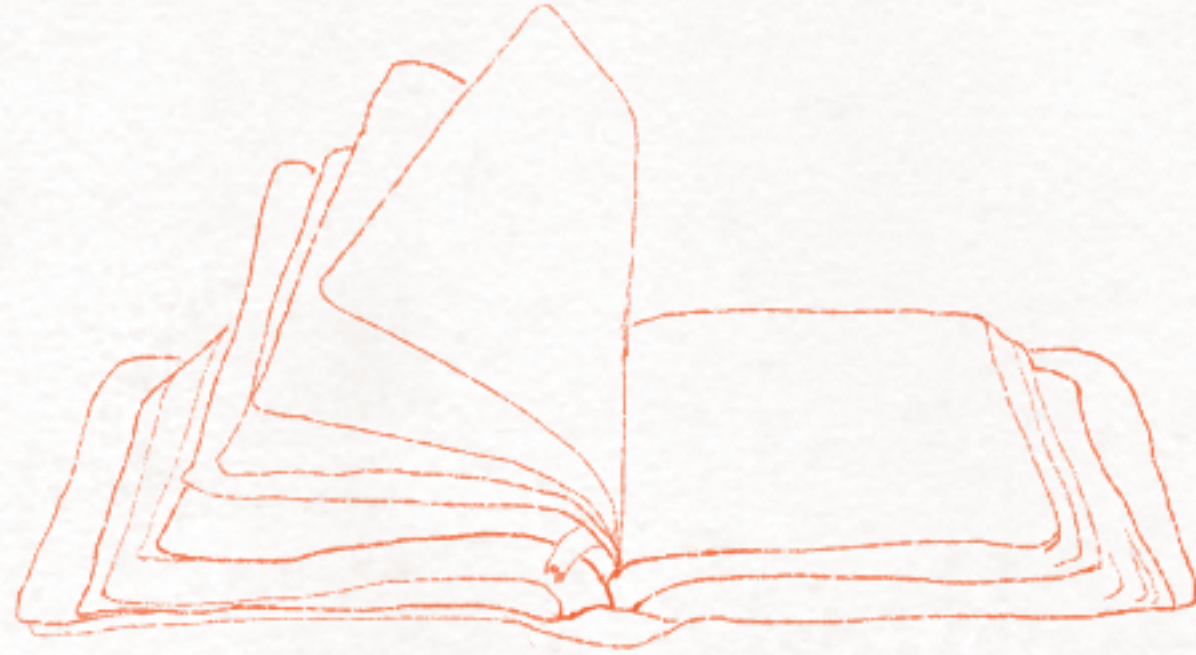

Filozofski fakultet u Novom Sadu
Biblioteka

Život knjige

Svetski dan autorskih prava i knjige

Novi Sad, 23. april 2021.

... simbol visoke kulture... zdela sa otkrivenom mudrošću... celokupnost mudrosti, jezika i izražavanja...
ambar za duh... čudo u kome je zaključana duša čovekova i upisano sveto znanje čovekovog duha...
najbolji, besmrtni i verni prijatelj ljudi, najiskusniji drug, najveći učitelj... hrana razumu... letopis naroda...
krila misli... elemenat, oruđe, merilo i odraz kulture... duhovna hrana i zabava kulturnog čoveka...

Knjiga

- štampani predmet
 - rukopisi, manuskripti
 - smotana u svitak (volumina)
 - elektronska knjiga
- u širem smislu označava i intelektualni sadržaj predmeta zvanog knjiga, to jest sâm tekst

knjiga, ž. (ukoričeni listovi papira) suž. roman, zbirka, priručnik, kuvar, antologija, biografija, autobiografija, rečnik, monografija, slikovnica, atlas... (Rečnik sinonima / P. Ćosić)

KNJIGA JE NEPERIODIČNA ŠTAMPANA
PUBLIKACIJA OD NAJMANJE PEDESET
STRANICA

(UNESCO, prema Barbije 2009, 9)

KNJIGA JE „SLOŽENA, ODŠTAMPANA I
UVEZANA KOPIJA ORIGINALNOG
RUKOPISA, U SVOJINI NJENOG AUTORA
ILI VLASNIKA I ZAŠTIĆENA AUTORSKIM
PRAVIMA.”

(Ganc, Ročester 2007, 23)

Naš prvi utisak o jednom tekstu zasnovan je na njegovom izgledu. Kada knjigu uzmemo u ruke, vidimo kako je upakovana... Zatim zapazimo njen format, debljinu, omot, da li je ukoričena s tvrdim koricama ili broširana, povezana u kožni povež sa zlatotiskom ili jeftin kartonski, sa jednostavnim crno-belim ili nekim složenim višebojnim grafičkim rešenjem korica... tada se stvara naš prvi odnos prema njoj; ona nam se dopada ili ne, privlači nas ili odbija, deluje zanimljivo, izazovno ili neobično...

(Rajić 2009, 13)

VRSTE I GRAMATURA PAPIRA

- razlikujemo ih po boji, glatkoći, satiniranosti, prozirnosti, čvrstoći, težini i veličini arka, hrapavosti, formatu, lepljivosti, osetljivosti na svetlo i temperaturu, teksturi, sadržaju celuloze, položaju vlakana, mekoći...
- mogu biti bezdrvni, biblijski, Bütten, couleur, japanski, pellure, srednje fini, za bakrotisak, za ofset-štampu...

To su elementi koji deluju na težinu, cenu i kvalitet knjige.

Pisma i slova

- antikva, fraktura, gotica, grotesk, humanistička minuskula, kancelarijsko, karolinško, kvadrata, profil-antikva, polugotsko, gotsko, ranogotsko, timsko kapitalno, poluuncijalno, rotonda, rustika, švabacher, tekstura, uncijala, trajanus, palatino, sikstina...
- borgis, canon, garmond, kurziv, masna, polumasna, verzalna...

...uočimo veličinu stranice, širinu margina, vrstu sloga, dužinu pasusa, da li je ivica teksta ravna ili neravna, da li su pesme kratke ili duge... Tekst nam može izgledati elegantno, doterano, uredno, skromno, minimalistički, razbarušeno, glomazno, razmetljivo, živopisno... (Rajić 2009, 15)

VRSTE GRAĐE

knjige, brošure, periodične, serijske publikacije: časopisi, dnevni listovi, novine, almanasi, zbornici, godišnjaci, statistike, bibliografije, članak, e-knjiga, zvučna knjiga, zvučni snimak, kartografska građa, notna građa, grafika, raritet, inkunabula

Vrste sadržaja

- tehnička i naučna, diplomski, masterski, magistarski rad, doktorska disertacija, umetnička, školska, dečija, pesnička, drama, putopis, biografija, slikovnica, vodič, separat, rečnik, enciklopedija, leksikon
- zbornik, istraživački i stručni rad, istraživački izveštaj, patent, naučna monografija, udžbenik, priručnik, zbirka zadataka, humor, kuvar

PRIVEZI, ADLIGATI. Knjiga, kao štampanica, obično sadrži jedno delo, ali često i po nekoliko samostalnih dela... dodatih, prištampanih, prikrivenih radova

Zatim pogledamo naslov, podnaslov, uporedimo ga sa ilustracijom na koricama, zapazimo pismo kojim je štampana, okrenemo je da vidimo šta piše na poleđini, pogledamo je li samostalno izdanje ili deo edicije... pogledamo ime prevodioca, pogledamo sa kog je jezika prevedena... (Rajić 2009, 14)

ELEMENTI ŠTAMPANE KNJIGE

- Naslovna strana
- Autor, koautor, prevodilac, sakupljač, fotograf, ilustrator, pisac dodatnog teksta, sastavljač bibliografije ili registra...
- Naslov na koricama, na hrptu, uporedni, na omotu, nad tekstom, podnaslov
- Impresum: podaci o naslovu, autoru, izdavaču, štamparu, urednicima, lektoru, korektoru, tiražu, formatu i dr.
- Podaci o izdavaču i štamparu: naziv, mesto, godina
- Podatak o izdanju. Novo, prošireno, izmenjeno, popravljeno, skraćeno, posthumno, jubilaro, pojedinačno, izdanje celokupnih dela, izdanje izabranih dela, kritičko, luksuzno...
- Bibliografija, registar, izvodi
- Predgovor, pogovor
- Sadržaj

Obračun sa nepoželjnom knjigom

- Autocenzura
- Cenzura
- Uništavanje rukopisa pre štampanja
- Zabrana prodaje nepoželjnih publikacija
- *Index librorum prohibitorum*
- *Schwarze Liste* (1933-1944)
- Izbacivanje knjiga iz biblioteka i stroga kontrola nabavne politike
- Samizdat

GODINA 1948. - poslednje izdanje znamenitog Popisa zabranjenih knjiga u kojem je bilo više od 4.000 naslova.

GODINA 1966. - Drugi ekumenski koncil donosi odluku da se prekine daljnje izlaženje ovog Popisa (*Index-a*), koji je u protekla četiri veka bio strah i trepet za sve slobodoumne mislioce, književnike i ostale autore.

Spomenik spaljenim knjigama,
Frankfurt

Među najstrašnijim cenzorima u istoriji knjiga, posebno mesto verovatno pripada vatri (Karijer, Eko 2011, 101)
Hartija gori na temperaturi od 451°F / 230°C

Knjige u pokretu. Mobilne biblioteke, bibliobusi, raznose pokretni bibliotečki fond, posebno izdvojen fond knjiga kojim se opslužuju čitaoci na područjima gde nema stacioniranog bibliotečkog ogranka.

Knjigonoše

Knjiga nađe put do svog čitaoca, nekad i na četiri noge.

Popularizatori knjiga i njihovi raznosiči po zabačenijim krajevima; obavljaju taj rad u sporazumu sa bibliotekom iz čijeg fonda uzimaju knjige da bi ih posle roka povratili; vid pokretnih biblioteka.

(Grubačić 1964, 160)

Kompjuteri nisu suprotstavljeni knjigama... Bar je za sada jasno da su knjige i dalje najekonomičniji, najfleksibilniji i najlakši način za prenos informacija. (Eko 2006)

Budućnost knjige

Knjiga je poput kašike, čekića, točka ili makaza. Kada ste ih jednom izmislili, ne možete ih učiniti boljim.... Knjiga je pokazala koliko vredi i ne vidim kako bismo, za istu svrhu, mogli napraviti nešto bolje od nje... ako bi trebalo da sačuvam nešto što se lako prenosi i što je već dokazalo sposobnost da se odupre zubu vremena, odabrao bih knjigu. (Karijer, Eko 2011, 14, 27)

Veb neće biti spremište naše kosmopolitske prošlosti, poput knjige, jer on nije knjiga, i nikad to neće biti... (Mangel 2008, 186)

Pišemo jer zaboravljamo.

(B. Sejranić, Dnevnik jednog nomada)

Reč je o poslednjoj pustolovini klasične knjige.
(Koadik 2005, 111)

Danas se pojam pismenosti odnosi na mnoge medije, a jedna prosevećena politika, koja vodi računa o pismenosti, mora uzeti u obzir mogućnosti svih tih medija; briga za obrazovanje mora pažljivo izvagati njihovu pojedinačnu odgovornost i zadatke.
(Eko 2006, 172)

Zanimljivo je da se materijal koji se čita elektronski a ne u štampanoj formi teže apsorbuje i pamti. Štampanje teksta na vhartiji i taktilno iskustvo čitanja štampanog sadržaja pomažu ljudima da bolje razumeju ono što su pročitali.
(Čejko 2019, 197)

kindle

Moj dovitljivi Teure, kazao je faraon Tam izumitelju pisma, pamćenje je veliki dar, moramo ga stalno vežbati da ne bi zakržljalo. Zbog tvog pronalaska ljudi više neće morati da vežbaju pamćenje. Oni će pamtit stvari ne sopstvenim, unutrašnjim radom, već pukim spoljašnjim pomagalima. (Platon, Fedar).

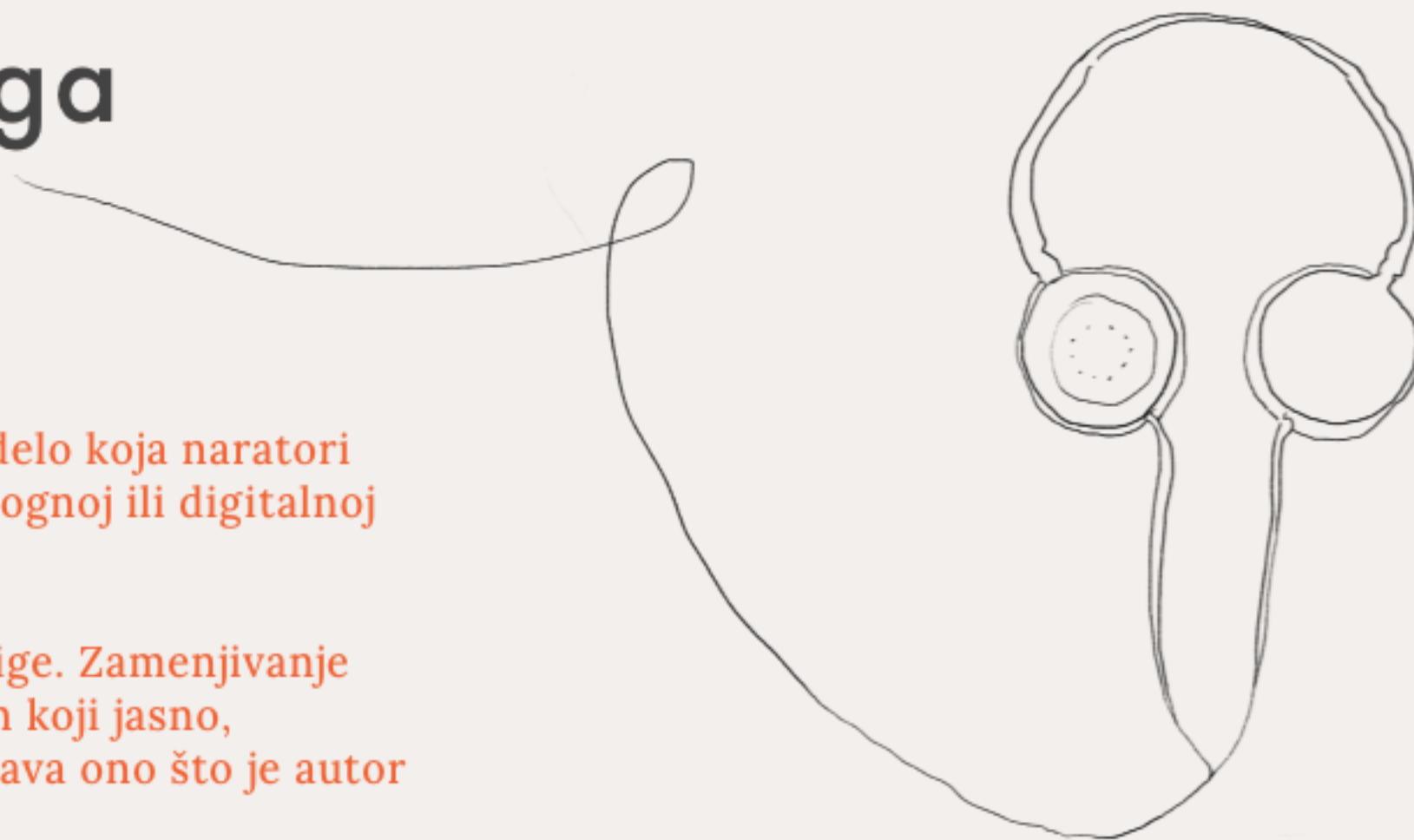
Da li će knjige i pisani i štampani tekstovi zastariti, pa i nestati zbog kompjutera? (Eko 2006, 170)

Knjige bi u budućnosti mogle zanimati samo šačicu neprilagođenih osoba koje bi svoju anahronu znatiželju zadovoljavale obilaskom muzeja i posetom biblioteka. (Karijer, Eko 2011, 15)

Zvučna knjiga

Knjiga koja govori; štampano delo koja naratori glasno čitaju, snimljena u analognoj ili digitalnoj tehnici; audio knjiga.

NARACIJA u službi zvučne knjige. Zamenjivanje pisane reči govornom na način koji jasno, angažovano i razgovetno oslikava ono što je autor imao nameru da saopšti.

„Ali da li se to računa
kao čitanje?“

Knjiga i kultura. Teško je zamisliti šta bi kultura čovečanstva bila bez knjige. Celi život čovečanstva se taložio u knjizi. U njoj je zapisana ona golema ispovest njegovog burnog života, ona golema autobiografija koja se zove svetska istorija.

Knjige i identitet

Imam jedan spisak knjiga za koje osećam da nedostaju u mojoj biblioteci i za koje se nadam da ću ih jednog dana kupiti, i drugi spisak, pre željenih nego korisnih, onih koje bih voleo da imam, ali za koje nisam siguran da li postoje... Možemo da zamišljamo knjige koje bismo voleli da pročitamo iako one još nisu napisane, i možemo da zamišljamo biblioteke pune knjiga koje bismo voleli da imamo, čak i ako su daleko izvan našeg domašaja, jer uživamo da sanjamo o biblioteci koja odražava svako naše interesovanje i sve naše slabosti - koja u svoj svojoj raznovrsnosti i složenosti odražava nas kao čitaoca.

(Mangel 2008, 234)

Često sam osećao da moja biblioteka nudi objašnjenje toga ko sam ja... Znam da je moja celokupna, ona istinska priča tu negde, na nekoj od polica, i da su mi potrebni jedino vreme i slučaj da je pronađem.

(Mangel 2019, 13)

Biblioterapijom se bavi obučeni psiho-terapeut, koji planira program čitanja i određuje literaturu u skladu sa ličnim iskustvom klijenta i preporukom bibliotekara.

Ona se odvija u tri faze:

1. lična identifikacija čitaoca sa određenim likom u preporučenom delu
2. psihološka katarza
3. racionalni uvid u moguće rešenje problema

*Čitanje je za um isto
što i vežbanje za telo.
(Nepoznati autor)*

BIBLIOTEKA, MEDIJATEKA. Ustanove za sistematsko i organizovano korišćenje knjigom ili zbirkom bibliotečkog audiovizuelnog materijala

KNJIŽARA. Prodavnica knjiga i raznih drugih publikacija; ponekad služi i kao antikvarnica... Trenutno je u Srbiji preko 550 knjižara (<https://knjizare.cu.rs/>)

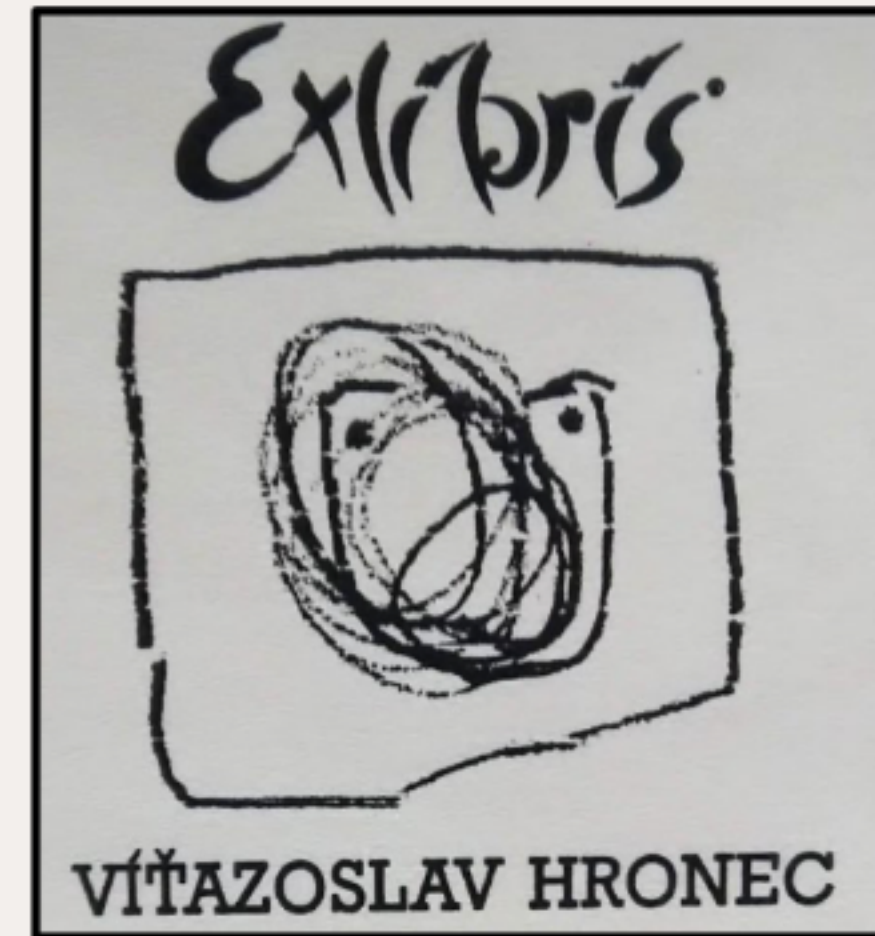
IZDAVAČ. Udruženje izdavača i knjižara Srbije trenutno broji 140 članova (<http://www.izdavaci.rs/>)

ANTIKVARNICA. Knjižara koja kupuje i prodaje stare i korišćene knjige i rukopise

PATOLOGIJA KNJIGE. Proučava sve bolesti kojima je knjiga podložna. Ukazujući na uzroke, daje uputstva za lečenje bolesti ili njeno sprečavanje konzervacijom

BIBLIOTERAPIJA. terapija čitanjem, korišćenje literature u terapeutske svrhe

EKSLIBRIS (lat. *ex libris* „iz knjiga”, tj. „iz lične kolekcije knjiga” određenog autora) Identifikuje vlasnika, poreklo knjige, ali i način čuvanja knjige. Najčešće se pojavljuje kao nalepnica ili pečat na unutrašnjoj strani korica. Sadrži ime i prezime, ili samo inicijale vlasnika knjige, simbolični crtež ili grb i natpis EX LIBRIS

PREPORUČUJEMO

- Biblioteka noću / Alberto Mangel. - Beograd : Geopoetika, 2008.
- Bibliotekarski leksikon / Vladimir Jokanović ... [et al.]. - Beograd : Nolit, 1984.
- Biblioteke za hendikepirane / Dragana Milunović. - Beograd : Zadužbina Andrejević, 2006.
- Budućnost knjige / Umberto Eko // Beogradski književni časopis. - God. 2, br. 3 (2006), str. 169-180.
- Enciklopedija štamparstva / Dragutin Furunović. - Beograd : [D. Furunović], 1996.
- Enciklopedijski rečnik bibliotekarstva / Kosta Grubačić. - Sarajevo : Zavod za izdavanje udžbenika, 1964.
- Istorija čitanja / Alberto Mangel. - Novi Sad : Svetovi, 2005.
- Istorija i estetika knjige / Dragutin Furunović. - Beograd : [D. Furunović], 1999.
- Rečnik bibliotekarstva i informacionih nauka / Lj. Kovačević, D. Begenišić, D., Injac-Malbaša. - Beograd: Narodna biblioteka Srbije, 2014.
- Ne nadajte se da ćete se rešiti knjiga / [razgovarali] Žan-Klod Karijer i Umberto Eko. - Čačak ; Beograd : B. kukić : Gradac K., 2011.
- Od rukopisa do knjige : grafičko-tehnički priručnik / Radoslav N. Horvat. - Zagreb : Jugoslavenska akademija, 1952.
- Otvoreni pristup / Piter Suber. - Beograd : Clio, 2016.
- Pakujem svoju biblioteku / Alberto Mangel. - Beograd : Geopoetika, 2019.
- Pirati digitalnog doba / Džon Ganc, Džek B. Ročester. - Beograd : Clio, 2007.
- Pisanje, uređivanje i štampanje/ Mihailo Milovanović. - Beograd : Tehnička knjiga, 1979.
- Reitz, J. M. (2012). ODLIS: Online Dictionary of Library and Information Science. WCSU Libraries.
- Superpovezani / Meri Čejko. - Beograd : Clio, 2019.
- Umeće čitanja / Ljubiša Rajić. - Beograd : Geopoetika, 2009.
- Uticaj informacije na društvo / Majkl V. Hil. - Beograd : Narodna biblioteka Srbije, 2008.

Priredile: Milica Bracić, Anda Almažan

Dizajn i ilustracija: Dušan Bracić

Hvala na pažnji!

Knjige su za korišćenje!

(Prvi zakon bibliotekarstva po Š. R. Ranganatanu)